

Останній спадок

КУПИТИ

Про книгу

Дивний дерев'яний куб - дідів спадок студенту Максимові Підгірському. Спадок, який Максим передав своєму викладачеві старослов'янської міфології Далібору Кравцю. Передав і... зникнув назавжди. Далібор знайшов усередині куба зашифроване послання глаголицею. Чоловік не знав, що з тієї миті на нього відкрито смертельне полювання. Дві потужні організації, які роками намагаються знищити одна одну, розпочали запекле змагання. І мета обох - знайти Далібора якомога раніше. Бо лише він має ключ до загадки містичного спадку...

АРТЕФАКТ, ЩО ПРИХОВУЄ ТАЄМНИЦЮ ЦІЛИХ ПОКОЛІНЬ

АНДРІЙ НОВІК

ОСТАННІЙ СПАДОК

КСД

Артефакт, що приховує таємницю
цілих поколінь

АНДРІЙ НОВІК

ОСТАННІЙ СПАДОК

Роман

ХАРКІВ
2024 **КСД**

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2024

ISBN 978-617-15-0860-6 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Рисунок на с. 158 *Ярини Каторож*

Новік А.

Н73 Останній спадок : роман / Андрій Новік. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2024. — 480 с.

ISBN 978-617-15-0701-2

Дивний дерев'яний куб — дідив спадок студенту Максимові Підгірському. Спадок, який Максим передав своєму викладачеві старослов'янської міфології Далібору Кравцю. Передав і... зникнув назавжди.

Далібор знайшов усередині куба зашифроване послання глаголицею. Чоловік не знав, що з тієї миті на нього відкрито смертельне полювання. Дві потужні організації, які роками намагаються знищити одна одну, розпочали запекле змагання. І мета обох — знайти Далібора якомога раніше. Бо лише він має ключ до загадки містичного спадку...

УДК 821.161.2

© Новіков А. В., 2018

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2024

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2024

Батькам і коханій. Тим, хто завжди вірив

Виродження — зниження життєвої активності певної групи людей, рівня талановитості й розуму, моральності, їхньої фізичної сили та здоров'я, самої живучості, наслідком чого може бути вимирання цієї деградуючої групи.

Одним із психологічних проявів виродження є сильно розвинене відчуття органічного стихійного гніву, який часто досягає розмірів пристрасті (у розумінні Канта) та майже не піддається приборканню.

Сікорський І. О. Загальна психологія з фізіономікою в ілюстрованому викладі (1905 р.)

Антитерористична програма ФБР «Ізраель» і персонажі твору є вигаданими, а будь-яка схожість із ними — не більш як збігом. Історичні ж будівлі, легенди, витвори мистецтва й наукові факти справжні та достовірні.

ПРОЛОГ

Рим, Італія. 26 серпня, 2015 рік

— Отче, прошу прощення, бо душа моя грішна.

— Ось, чадо, Христос невидимо стоїть, приймаючи сповідь твою, не соромся, не бійся, не приховуй нічого...

Баттіста Піреллі стурбовано глянув крізь сітчасте віконце сповідальні. Силует священника ледь проступав у потемках і залишався майже незворушним, але навіть так був знайомим до болю в серці.

— Дедалі більше людей відвертаються від Бога, отче, — мовив чоловік.

У відповідь мовчання. Баттіста сприйняв це за дозвіл продовжувати. Протягом усіх своїх п'ятдесяти двох років він жадав чути від священнослужителів більше слів. Баттіста вважав, що більшість із них почали ставитися до сповідей як до повсякденної роботи: вони вислуховували людей, бо мусили за церковними, людськими законами-вимогами, а не Божими. Сучасний земний світ удерся й у духовний, крадучи рештки того, що колись і без слів підносило самосвідомість до небес.

Від просякнутого легкими запахами босвелії та мирри¹ повітря в голові шумували спогади з минулого. У дитинстві малий Баттіста, незважаючи на заборону суворого батька, щонеділі потай бігав до собору на Службу Божу, аби зрозуміти, чому люди відвідують храми, чому одвічно вклякають на колінах перед картинами чи розіп'ятими на хрестах тілами. Батько, переконаний, що пояснення синові основ християнства — марнування часу, відбувався погрозами та п'яним варняканням. Хлопець остаточно зрозумів, що має покладатися лише на себе, тоді, як, отримавши жирного ляпаса, що надовго залишив по собі червоний довгастиий слід, опинився замкненим у комірчині. Та Баттіста був настирливим, тож не збирався відступати перед незвіданим і продовжував тихцем ходити до собору. Згодом познайомився з люб'язним старим ченцем, який відкрив перед ним

світ теплої любові й добра. Батько, дізнавшись про це, шмагав хлопця так, що той мало не зомлів і потому втік із дому, аби більше ніколи не бачити свого *особистого демона*.

— Вони не розуміють, як зігнівають душі без *Його* любові.

Баттіста Піреллі знову затих. Очі бігали з боку в бік. Він не розумів, що мав казати далі. Як казати далі. Він потребував допомоги, підтримки просвітлених.

— Згодом до всіх, у кого відкрите серце, прийде Господь. — Цього разу за віконцем почувся тихий хрипкий голос. — Комусь для цього треба більше часу, ніж нам із тобою. Настала ера, коли люди блукають, метаючись від однієї спокуси до іншої.

— Ось, отче, у чому суть — спокуси!

Баттіста не стримався від вигуку, порушивши ним могильну тишу, сповнену німими молитвами поодиноких вірян.

— Сину мій, будь ласка, стриманіше, — зробив зауваження священник.

— Пробачте. Останнім часом емоції беруть гору.

Чоловік здригнувся від усвідомлення майбутніх дій.

«Ще трішки...»

— Ніщо не може виправдати дії емоцій. — Отець завоштузився на стільці. — Людина повинна керуватися тільки розумом, покликом серця та волею Божою.

— Навіть коли під загрозою доля всього християнства?

— Доля християнства ніколи не залежатиме від емоцій.

Силует священнослужителя сіпнувся, за мить знову ставши спокійним і незворушним. У соборі залунали тихі кроки: на вечірню месу почали сходитися люди.

— Про яку загрозу ти говориш, сину мій?

— Байдуже, я ж бо ще трохи й зупиню їх. Мені треба лише вашого благословення.

Баттіста Піреллі з надією занурив погляд у темін сусіднього віконця. Здавалося, він зазірав у власну душу. Усе, до чого так довго готувався, залежало від голосу по той бік сітки. Ще вчорашня бойова налаштованість і впевненість поволі переростали в легке занепокоєння.

«Благаю...»

— Ти просиш благословення на вчинення гріха?

Отець не міг повірити в те, про що просив цей незнайомець. Тут замолювали гріхи, а не благословляли на їх скоєння!

— З Божою підтримкою я зможу зупинити їх.

«Невже він не розуміє, як це важливо?!»

Шум нарастив: віряни поступово заповнили храм. Чоловік занервувався. Сповідь мала закінчитися до початку служби, але затримка отця змінила плани. Тепер будь-хто міг помітити Баттісту й перешкодити його задуму. Отже, вирішувати все потрібно миттєво. Часу на вагання не було.

— Я б спитав, кого їх, але дарма. Кожен діє за покликом власного ества, і якщо вже хтось діє саме так, то на це й воля Божа є.

— Так і є, отче!

Баттіста Піреллі скочив на рівні й ледь не вибіг зі сповідальні, мало не наштотхнувшись на чотирьох чоловіків, які смиренно очікували на початок меси й одразу розступилися, побачивши перед собою знервованого чоловіка. Перепросивши, він обійшов їх і з похнюпленою головою повільно попрямував до виходу. Надзвичайно важливо було не привертати уваги.

Зробивши декілька кроків, Баттіста зупинився і підняв голову вгору. Навіть зараз він, як і щоразу в соборі Сант-Іньяціо-ді-Лойола, повторив своє ритуальне споглядання фрески «Апофеоз Святого Іньяціо».

Єзуїти завжди вкладали не лише душу, а й безмежні статки у свої витвори. Товариство Ісуса² жадало мати все найкраще, тож ніколи не шкодувало коштів для зведення храмів. Андреа Поццо на стелі базиліки зобразив Святого Іньяціо Лойолу. В оточенні янголів той сидів на небі, приймав промінь світла від Божого Сина й розсилав просвітлення за всіма чотирма напрямками світу — до Європи, Америки, Азії та Африки.

Святий Іньяціо став героєм для Баттісти, щойно той про нього дізнався. Прислужитися Лойолі чоловік міг поповнивши лави Ордену єзуїтів і ставши священником.

«Якщо не можу нести світло в усі куточки Землі, то хоча б урятую тих, хто поруч».

Жалкував Баттіста тільки про одне: він не зміг просвітити й пробачити батька, доки той не загинув.

— Підведіть голови, і ви побачите «Купол» базиліки, — позаду Баттісти жінка-екскурсовод розмахувала руками перед десятком

людей. — Оскільки сім'я Людовізі не внесла потрібної суми й купол не було збудовано, єзуїт Андреа Поццо, запрошений для розпису храму, просто намалював його, використавши закони перспективи. Ця робота увійшла в аннали історії, а художника за неї назвали «Мікеланджело перспективи».

Баттіста злісно стиснув зуби й подався до виходу. Чоловік ніколи не розумів, чому майже всі згадки про Андреа Поццо починалися з «Купола», коли перед носом висів геніальний «Апофеоз» — відображення всього місіонерського духу Товариства Христа. А що могло бути важливішим за поширення волі та любові Господа?

«Клята перспектива якогось неіснуючого купола?»

Переступивши поріг церкви, Баттіста відчув, як його серце закалатало в рази швидше й сильніше, а на лобі проступили перші краплини холодного поту (готуючи план дій, ти холоднокровний і виважений, але тільки-но залишаються лічені хвилини до його реалізації, нутрощі починає вивертати, наче в літаку під час стрімкого піке). Сонце вже ледь виглядало з-за вигнутих дахів будинків на площі Іньяціо, однаке жорстока задуха не спадала. Долаючи сходинку за сходинкою, ноги Піреллі торкнулися розпеченої землі та стрімко понесли його подалі від натовпу.

Плин думок зупинився від того, що за плече ззаду міцно вхопилася чиясь дужа рука. Незнайомець шарпнув Баттісту на себе, від чого той розвернувся та ледь не впав долілиць. Чоловіків виявилося двоє. Здорові, мов скелі, вони підступили до Піреллі впритул і майже затулили від очей перехожих (хоч ті й не зважали ні на що довкіл, окрім архітектури навислих сірих будівель).

— Що за... — Голос Баттісти від страху зірвався на ледь чутний писк. — Хто ви? Чого вам треба? Негайно відпустіть...

Очі виказували страх найбільше. Коли людина бере під контроль слова чи тремтіння рук, її очі однаково говорять правду. Зіниці розширилися, шукаючи порятунку. Хай там як, але найбільше Баттіста Піреллі боявся не смерті.

— Навіщо ж ти так, Баттісто? — сказав на вухо чоловік.

— Ви...! Послухайте, я...

Один із незнайомців зі спини вхопив Баттісту за обличчя, затуляючи йому рота й водночас тягнучи його за голову й вигинаючи тулуб назад. Перед очима Піреллі повільно повзли білі хмари. Він завжди вважав,

що готовий покинути світ, віддатись у руки Творця, проте коли темрява підкралася ззаду й прошепотіла на вухо про неминучий кінець, затремтів, швидко закліпав очима й подумки заблагав про порятунок. Горло стиснулося в нападі страху. Різкий біль хвилиною прокотився тілом, віддаючи накази боротися, вивертатися та рятувати життя. У той момент, коли гострий довгий ніж увійшов під ліву лопатку, руки все ще намагалися вирватися з міцних лещат незнайомців. Марно, як і спроба скрикнути чи то від болю, чи від відчаю. Рука вбивці з ножем важко й повільно повернулася на дев'яносто градусів, від чого швидкий внутрішній крововилив почав затьмарювати свідомість. Баттіста буквально відчув, як ніж досягає легень, як гаряча кров заливає бронхи. Він здавлено кашлянув... За хвилину больовий шок підкосив Баттісті ноги, і він звалився на землю, мов лантух із непотребом. В очах потемніло, язик занімів і став ватяним.

«Господи, урятуй мене...»

Секунди тягнулись, як розтоплений пластилін, караючи нестерпністю та відчаєм. Смерть виявилася холоднішою, ніж те описували у священних текстах.

«Прошу...»

Коли серце видало останній імпульс, Баттіста вже нічого не бачив. Нічого, крім батька, який ніжною й теплою усмішкою кликав до себе сина.

¹ Інгредієнти церковних пахощів. (Тут і далі прим. авт.)

² Товариство Ісуса, або Єзуїтський орден (лат. *Societas Iesu*), — найчисленніший християнський чернечий орден римо-католицької церкви. Заснований 1534 року Іньяціо Лойолою. Основні напрями його діяльності — євангелізація, освіта й наукові дослідження.

Частина 1

1

Львів, Україна. 28 серпня, 2015 рік

Тримаючи в руках по два пакунки із супермаркету, я якусь мить постояв перед дверима й повільно вдихнув тепле вечірнє повітря. Тиша. Погляд ковзнув подвір'ям, шукаючи чогось, що змогло б затримати мене там ще хоч трішки. Біля дитячого майданчика, обгородженого невисоким дерев'яним парканом, причаїлася чорна «шкода». Безперервно ледь чутно шурхотіло, опадаючи з дерев, листя. Будинки на вулиці ліпилися один до одного так тісно, ніби любилися.

Невеликий будинок на вулиці Княгині Ольги три тижні тому покинули орендарі, тож мій друг, за сумісництвом домовласник, погодився здавати його мені за ціною дешевенької двокімнатки. Це була перша й чи не єдина добра новина перед моїм переїздом до Львова.

Я підійшов до вхідних дверей, коли ввімкнулися перші ліхтарі. Переступивши поріг, одразу подався до вітальні. Очі, мов уперше, обмацали світлу кімнату з високою стелею та каміном у куті. Укриті італійським тиньком стіни, подекуди на них картини. Великий диван зі шкірзамінника вабив м'якими й глибокими обіймами. Телевізор у протилежному куті, досі жодного разу не ввімкнений.

Упродовж останніх чотирьох років ми з Лукою змінили два міста. Я завжди мусив перебувати ближче до об'єктів досліджень — непоганий заробіток, який можна було поєднувати з викладанням і підготовчими курсами для студентів (я таки мав себе за непоганого археолога). Та найгірше було бачити, як щоразу син прощається з друзями. Утім іноді мені здавалося, що наявність друзів — то лише моя вигадка. Лука ріс доволі відлюдькуватим хлопчиком, тож за рік порозумітися й потоваришувати з незнайомими дітьми було для нього нереальним завданням. Загалом синові незабаром дев'ять, і прощання ставало неодмінною частиною його життя.

— У-і-і-і!

Тоненький писк увірвався у вуха, щойно я переступив поріг. Лука збіг сходами, промчав вітальною та, налетівши на мої ноги, обхопив їх обома руками. У грудях приємно завібрувало, коли малі, як у кролика, оченята глянули на мене знизу вгору.

— Ну що, тату? — запитав Лука. — Узяли на роботу? Будеш викладати тут?

Я мовчки підняв його, усадовив на плечі й пішов до кухні викладати продукти. Кілька днів ми із сином харчувалися самими напівфабрикатами: єдиним, що я вмів виліпити власноруч і придатне до споживання, був омлет із порізаними на дрібні шматочки сосисками. Іноді, якщо підверталось під руку, то й приправлений спеціями. Лука часто жартував, прохаючи приготувати йому мій фірмовий чай — простий чорний пакетований.

— Ну? — Лука міцно вхопив мої вуха та щосили потягнув назад.

Ті вмить побуряковіли, а я від болю кашлем випорснув повітря з легень. Потому взяв Луку за ногу, стягнув його з пліч і, тримаючи в підвішеному стані, трусонув ним, як порожнім лантухом, — таким він був легеньким. Хлопчина розсікав повітря розмахами рук і нестримно реготав — то була наша своєрідна забавка, яку він обожнював.

— Пус...и ме...е! — Слова Луки нерозбірливо вихоплювалися із суміші сміху й крику.

— Бо що? — Я знову трусонув малого.

Лука, усе ще теліпаючись і метеляючи кінцівками, мов довготелеса лялька, намагався прибрати впевненого й переможного вигляду.

— Ро...ітну е...бе ...ечем! — Від теліпання слова хлопчика вібрували сильними перепадами в голосних.

Нога Луки поволі вислизала з моєї долоні, коли я перехопив обома руками його тіло й обережно вклав спиною на підлогу. Хлопчак одразу заходився пригладжувати скуйовджене волосся, поволі вгамовуючи важкий подих. Груді здіймалися й опускалися дедалі повільніше, а обличчя заливала червона фарба.

— Що ти там пробулькав? — поглядом обвів синові щоки й обслинені губи.

— Пограймося! В Артура. Дай меча, і я тобі покажу!

— Серйозно? Ти? Пф.

Це не вперше, щойно мова заходила про ігри, Лука одразу забував про що говорили до того, а я з того тільки й тішився — це була та дитячість, якої в житті бракувало мені самому.

— Я тобі покажу! — Лука обурився й спробував щосили лупнути кулачком мені по нозі (скидалося на те, що перекачана в тренажерці пір'їнка вирішила погратися в альфа-самця).

Хлопчик надув щоки, демонструючи, що розсердився. Я ж, не зронивши більше жодного слова, підійшов до столу, урізав три скибки хліба — одну синові й дві собі — та намастив польським шоколадним маслом (дешевий варіант нутели подобався синові так, що він налітав на нього, мов на різдвяні подарунки).

— Я Артур, ти дідуган. — Малий поглядом силкувався повернути мене в розмову та підкорити своїй волі: пір'їнка перетворювалася на Йоду, що поглядом вирішив пересунути корабель.

— Але пообіцяй мені, — мовив я грубо та гучно, запихаючи до рота його ж сандвіч, — навчитися самостійно робити канапки.

— Як?

— Ну ти ж у нас дорослий, дужий, могутній. Вигадай щось, — підморгнув я йому й злегенька махнув головою на сходи. — Домовилися?

Лука на radoщах засяяв і затупав ногами. Потім ми бігли вітальною до сходів, перестрибували сходишки через одну так, ніби ця гра мала бути для нас останньою, доки не опинилися в довгому коридорі з мовчазними темними дверима до кімнат з обох його боків. Нам потрібна була остання праворуч — величезна *кімната фантазій*. Так ми називали місце, де Лука створював уявні світи з воєнними баталіями, космічними польотами на Марс та археологічними розкопками в Єгипті. Завжди незмінні декорації — п'ять стільців, два столики й одну шафу — іноді запинали білими простирадлами, і тоді вони ставали схожими на величезні кучугури снігу.

Ми з Лукою забігли до кімнати й заходилися облаштовуватися для гри — до безладу посеред кімнати доставили стілець і накинули на нього простирadlo. Ще треба було чогось, схожого на Артурів меч. Я роззирався, але в очі не впадало нічого путнього. Тоді повернувся до вітальні й узявся шукати серед досі не розпакованих речей знайденого років три тому під Хотином турецького списа. Жодна державна установа — на диво! — не зацікавилася знахідкою, навіть не

перевірила її на автентичність (на території замку часто проводили середньовічні фестивалі з величезною кількістю бутафорій), тож спис мені дозволили залишити в себе. Древко було понівечене та вкрите гострими короткими уламками, а залізо поіржавіло й стало помаранчевим і пошерхлим. На перший погляд, безнадійно стара, нікому не потрібна штукенція.

Зі списом-мечем у руках я прибіг назад, і ми «проштрикнули» ним стілець, а потім розійшлись у різні кутки. Як завжди, усе починалося з передісторії, яку проголошував я сам. Мить — і замість мене гучним, як грім, і величним голосом промовляє старий сивобородий дід Мерлін.

— Радий усіх вітати...

— Стій, — перебив Лука, піднісши руку, — а яка легенда?

Перед сном я частенько розповідав малому казки й легенди. У дитинстві я захоплювався оповідкою про Артура й Круглий стіл, уявляв себе тим самим обраним лицарем Камелоту, який лише силою власної волі видобув меч з кам'яної брили, а тепер намагався передати захоплення синові. Ми розподіляли в іграх ролі, вигадували нові версії легенд, але одна залишалася сталою завжди.

— А яку ти хочеш?

— Ту, де з ковадлом!

— Оу! Гарзд. Звісно. Що ж, — знову заговорив голосом чаклуна, — радий вас усіх вітати... Сьогодні до Лондона з'їхалися чоловіки з усіх куточків королівства. Ні для кого не новина, що пішов із життя наш любий і високоповажний король Утер Пендрагон³. Мені випала честь обрати та проголосити нового короля. Короля, який поведе Британію до незнаних вершин. Короля, який своєю мужністю надихатиме наш народ. Короля, якому присягне на вірність кожен смертний на цій землі та стоятиме за його ім'я до останньої краплини крові. Цей собор обрано не випадково. Саме в його дворі знайшли загадковий камінь, на якому лежить ковадло з устромленим у нього мечем. Як бачите, лезо пробило ковадло та застрягло в камені, — повільним і поважним порухом руки я вказав на стілець зі списом усередині. — Прошу архієпископа підійти до каменя та прочитати викарбуваний на ньому напис.

Мерлін умить обернувся згорбленим церковнослужителем. Накульгуючи від уявного болю в правій нозі, архієпископ наблизився

до каменя, щоби ближче роздивитися його поверхню з подекуди глибокими тріщинами, слідами від ударів і павутинням, яке засотало брудні заглибини. Брила нагадала старому, що незабаром і він укриється пилом та павутинням. (Лука не міг устояти на місці й від нетерплячки аж пританцьовував.) Слуга Господній тим часом поводив руками по простирадлі, намагаючись намацати виїмки від букв. За трохи архієпископ відвернувся від Артура й зобразив незрозумілі рухи.

— Напис стверджує, що меч зможе витягти лише істинний король, — виголосив я хрипким голосом, після чого жестом фанатичного благословення підніс обидві руки вгору, — король, обраний Богом.

У магічній атмосфері, підкресленій неясним світлом укрученої в кімнаті чотири дні тому сорокаватної лампочки та жовтуватими променями вуличних ліхтарів, які падали на нас крізь вікно, ми з малим творили казку.

Лука походжав кімнатою з виразом поважної значущості на обличчі. За легендою, Артур прибув на місце подій разом зі зведеним братом Кеєм і вітчимою — сером Ектором. Лука мав бути просто зброєносець Кея, тож тихо чекав своєї черги.

Я натомість перебрав на себе ініціативу й зіграв усі, крім відведеної синові, ролі. Щохвилини довелося зображати нового лицаря, котрий намагався витягти триклятий сталевий виріб, — заходив з одного боку, скрегочучи зубами та впираючись ногою в стільчик; підбігав, з розгону силкуючись висмикнути спис, з іншого; кликав вищі сили на допомогу. Від гримас, що змінювалися миттєво, мені подеколи здавалося, що м'язи обличчя от-от відірвуться й почнуть жити власним життям.

— Ех, Артуре, — звернувся до Луки імпровізований високий і білявий брат Кей, — гадаю, наш любий Мерлін укотре намагається пошити селян у дурні.

— Що там коїться? — Артур не бачив усього дійства, тому не розумів, що саме відбувається у дворі собору.

— Не зважай, — махнувши рукою, промовив Кей із децидею зверхності в голосі, — я вирішив узяти участь у гральному турнірі.

Руки потяглися до штанів, обмацуючи пояс, ноги й тулуб у пошуках удаваного меча.

— Чорт забирай, Артуре! Скільки можна не виконувати своїх обов'язків? Ти зброєносець чи малий нездара? Де мій меч?

Цілковита знервованість ураз заповонила Луку.

— Чому це я завжди винен?! — огризнувся Артур. Ледь не щодня він мусив вислуховувати безпідставні звинувачення, тож тепер його терпець уривався. Йому так хотілось, аби вони з братом ладнали, як в інших сім'ях.

— Ти мій зброєносець. Хто має відповідати за мечі, луки, стріли?

Декілька секунд Лука прошивав поглядом Кея, обдумуючи почуте, та все ж змирився.

— Добре.

Хлопчина винувато похнюпився. Брат же погордливо пройшовся кімнатою, насвистуючи дивну мелодію та радіючи черговій перемозі над меншим.

— Сідлай коня та скачи додому. Турнір почнеться за годину.

Лука розвернувся в пошуках того, з чого можна зробити коня. Серед мотлоху в кімнаті знайшлася тільки мітла. Ідеально! Одним рухом змахнувши пил, він осідлав її та проскакав коло, підганяючи мітлу вигуками й лясканням по власній дупі. Гра наближалася до завершення, тож напруження в приміщенні зростало.

Наставав вирішальний момент. Артур, не знайшовши вдома братів меч, повернувся до місця основних подій. (Піт поодинокими краплинами стікав синовим обличчям.) На той час перед собором, навколо каменя, залишилося зовсім мало людей — самі діди з бабцями та ще кілька прислужників, зайняті розбиранням шатра й сцени. Події такого масштабу розгорталися вкрай рідко, тож нагодою доторкнутися руками бодай до чогось жоден селянин не нехтував. Що більше ти міг похвалитися перед сусідом, то вищим ставав твій авторитет.

— Гм, цей меч стирчить тут без діла, — подумав уголос Лука, наближаючись до стільчика. — Може, він згодиться Кеєві для тих його ігор.

Підійшов до списа, простягнув до нього руки, легким порухом видобув меч із каменя та вклав у піхви. Це привернуло увагу довколишніх, серед яких перебував Мерлін. (Я — знову чаклун із владним голосом — вигинався та скрипів, неначе мене силоміць зминали в клубок невидимі дужі руки.)

— Юначе, підійди-но сюди, — Мерлін кликав малого помахом руки.

Лука гордо задер підборіддя й закрокував у мій бік.

— Сам Господь обрав тебе для цієї надзвичайно важкої місії. Але немає нічого, чого б не зміг осилити король Британії. Відсьогодні цим королем проголошуємо величного... ем... — Я нахилився й пошепки перепитав: — Як тебе звати?

— Артур, — щоразу мій син промовляв це ім'я з найповнішою та найщирішою в усьому світі гордістю.

— Артур! Величного Артура. Фух-бдищ, фанфари, конфеті, — закінчив я, бігаючи довкола малого й розмахуючи руками.

Лука деякий час кружляв навколо, радів, намагався вхопити уявні феєрверки, але згодом спохмурнів. Щось тривожило його.

— Тату, я ж нічого не зробив, — засумнівався Лука. — І навіть не знав, що, витягнувши меч, стану королем. Я завжди радію в кінці цієї казки, але мені ж просто пощастило...

Я присів на стілець і примостив Луку собі на коліна. Зазирнув синові в очі. Хлопчик був таким легким — Йода знову став пір'їнкою.

— Так, тобі пощастило, але подивись на це з іншого боку: ти зміг зробити те, на що не був здатен жоден, тому що не мав корисливої мети, — спробував розтлумачити я. — От навіщо ти витягав меч?

— Хотів принести братові для участі в турнірі.

— Правильно. Ти мусив це зробити? Чи міг просто прийти й сказати, що не знайшов меча, не зачіпаючи камінь?

— Міг, — відповів Лука. Обличчя прояснішало, а в очах засвітилося розуміння, — але йому це було потрібно. А меч собі стирчав без діла, то чому б не допомогти?

— Так, молодець, — підморгнув йому я. — Коли станеш на правильний шлях — доля сама тебе знайде. Головне — діяти, а не кидати все на півшляху. Дехто з великих говорив, що людина сама творить свою долю і, крім неї, ніхто на ту долю не може вплинути. Проте водночас хто забороняє припустити, що кроки до правильного шляху — частина заздалегідь прописаної долі? Власне, я вважаю: вона існує, та доля. От тільки не єдина. Тобто перед тобою може бути, до прикладу, четверо дверей, а в які увійти — визначаєш ти сам. Кожні з таких чотирьох дверей є квитком до прописаної долі, лише різними шрифтами, мовами чи інтонаціями. Як наслідок, виникатимуть і різні фінали, які заздалегідь прописані, шлях до яких ти обрав самотужки, такі собі паралельні реальності. Юлій Цезар казав: «Кожен коваль своєї долі», — а Вергілій навпаки: «Кожному призначено свій день».

І якщо вже обирати, то сидіти згорнувши руки й вичікувати всеосязної та всемогутньої долі — якось не надто райдужна перспектива, хіба ні? Розумієш?

Лука невпевнено й тому повільно кивав головою, однак я бачив, що малий перебільшує.

— Давай так: ти поспиш, а завтра зранку, якщо хочеш, ми знову про це поговоримо, гаразд?

Сили почали потроху покидати восьмирічного хлопчика, а очі під вагою втоми заплющувались. Я взяв Луку на руки й відніс до спальні. Це була його особиста фортеця. Він розмалював стіни різнокольоровими олівцями, зобразив на одній із них великі двері, що приховували лише йому відомий світ. До дверей вела освітлена великими ліхтарями синя доріжка, яка оббігала вдалині білосніжну гору, таку високу, що, здавалося, та сягала місця, де зароджувалися хмари. З вершини гори врізнобіч розлітались яструби — символи сили та перемоги, символи сонця. Хоча малюнки й не вирізнялися особливою майстерністю, були просто собі каракулями малого хлопчака, мене завжди захоплював укладений у них сенс.

Біля ліжка лежали дві книжки, які Лука збирався прочитати впродовж місяця: «Гаррі Поттер та філософський камінь» Джоан Ролінг та «Артур і мініпути» Люка Бессона.

— То тебе взяли на роботу чи ні? — крізь сон промовив малий, коли я вже вкладав його в ліжко й накривав легкою ковдрою. Маленькими пальчиками тручи заліплені сном очі, він намагався відігнати сонливість.

— Першого числа виходжу на роботу, — з усмішкою відповів я.

Ця думка гріла серце. Нам потрібні були зміни.

— Клас! — його слова звучали ледь розбірливо й зовсім тихо, — люблю тебе.

Малий позіхнув і тихо засопів. Розкуйовджене волосся нагадувало пташине гніздо.

— Тату, — крізь сон покликав Лука.

Очі залишалися заплющеними, але я відчував його пильний погляд.

— Що?

— Як думаєш, мама бачила нас сьогодні? Вона бачила, як я витягав меч?

Від синових слів стало важко не те що думати, а дихати: горло стиснув спазм, перекриваючи доступ кисню.

Катерина покинула нас, коли Луці виповнилося п'ять. Чотири роки тому жінка вперше поскаржилася на поколювання в правій частині живота. Біль бив так сильно й різко, що віддавав у плече та лопатку. Однак Катерина ненавиділа, коли хтось ліз у її організм зі своїми пігулками та голками, зазвичай лікувалася самотійно, тому почала фантазувати про банальні розлади шлунка, ускладнення місячних і всяке таке. Я повірив її усміхненим очам. За два дні безперервного болю Катерину звалила жахлива лихоманка. Тоді її відмовки на кшталт грипу чи ще чогось я рішуче відкинув і наполог на виклику лікаря.

Дебелий чоловік у білому халаті й масці на зморшкуватому обличчі скерував нас на аналізи крові, під час яких у Катерини виявили підвищений рівень зв'язаного білірубину⁴. Від думки про серйозну хворобу, що могла зсередини пожирати мою дружину, у моїх жилах стигла кров. Ми відразу побігли на УЗД — збільшений жовчний міхур із потоншеними, майже прозорими стінками, а посеред невеликого екрана причина нервувань. Якби ж ми тоді знали, що той камінь, через який Катерину оперуватимуть, перекрив собою пухлину так, що побачити її під час УЗД було майже неможливо. Лікар згодом казав, що таке трапляється доволі часто, що ми не єдині, хто піддався такому обману організму, проте від того не легшало. Тоді я відштовхнув лікаря до стіни й, розлючений, вилетів із кабінету.

Дружину поклали на хірургічний стіл для лапароскопічного видалення жовчного міхура. Дві трубки діаметром до сантиметра вводили Катерині через живіт. За допомогою камер на трубках лікарі керували процесом. А тоді щось пішло не так. Серед внутрішніх органів лікарі розгледіли невеликі спайки, що практично унеможливлювали операцію лапароскопічно. Витягши трубки з Катерининого живота, вони зробили величезний, близько двадцяти п'яти сантиметрів, розріз у ділянці шлунка. Унаслідок огляду хірург констатував наявність в очеревині нетипових структур, а на них — безліч маленьких, як рисові зернята, пухирців. Канцероматоз⁵. Ознака значного метастазування⁶ і лімфогенним, і гематогенним шляхом. Рак четвертої стадії. Зі слів хірурга, лікувати дружину не було сенсу, її зашили й підготували померати.

Катерина сподівалася на краще. І щодня всміхалася. Лежачи перші дні на лікарняному ліжку, переглядала малюнки Луки, який у лікарні майже засинав у її обіймах. Я довго боровся, аби синові дозволили залишатися з матір'ю на ніч. Самого ж мене розривало з відчаю, я не спав, не їв, майже не дихав. Думки, якщо наставав такий день, коли вони бодай з'являлися, плуталися. Очі, випускаючи щодня тижневі норми, благали про вологу ще й ще. Я тримав Катеринину руку, відчував її теплі дотики й бачив її осяйне обличчя. У ті ночі, коли Лука був із Катериною в лікарні, я безбожно пив. А потім колодою відлежувався на дивані, пропускаючи крізь сито пам'яті всі спогади з нашого минулого.

Опісля операції лікар підійшов до мене з виразом удаваного співчуття й без жодних емоцій промовив, що жодних надій на чудотворне спасіння не буде. З такими симптомами хвороби більш як тиждень не проживає ніхто. Мені хотілося врізати лікареві, розтрощити його безпорадну фізіономію об стіни лікарні, обміняти його життя на життя Катерини, аби врешті той клятий *халатник* більше нікому не приносив таких новин. Я стримався, навіть спромігшись на важкий кивок утомленою головою. А вона всміхалася. Коли її виписали та вклали в тепле домашнє ліжко, ми з Лукою на жодну секунду не відходили від неї. Вона всміхалася завжди — від першої нашої зустрічі й до останнього погляду на малюнок свого любого сина.

Усе, що міг Лука пам'ятати про неї, — ніжний, із теплими переживаннями голос та усміхнене обличчя.

— Звісно, бачила. — Я взяв синову руку й поцілував лоба. — Вона б ніколи не пропустила твоїх ігор. Коли ти ще малим починав гратися, вона тихо підкрадалась і дивилася. І сміялася. А коли я приходив пізно ввечері з роботи, то перед сном розповідала, як ти воював солдатиками проти темних сил, що захопили стільчик, або як організував у ванній підводну експедицію на пошуки потопленого ковпачка від ручки.

— Це був не ковпачок, а корабель короля індіанців, зроблений із золота!

— Вибач, — із винуватим виглядом я здійняв руки вгору, — звісно, корабель. — Далі слова застрягали в горлі, воліючи так і залишитися невимовленими, бо інакше я б не стримався й заплакав. — Для неї ти

був найважливішим, найкращим, що було в її житті. Мусиш залишатися таким і надалі, добре?

— Навіть важливішим і кращим за тебе? — здивувався Лука.

— Навіть важливішим і кращим за мене. Твоя мама постійно повторювала, як вона тебе любить.

— Ти за нею сумуєш?

Перед очима промайнуло дороге обличчя. Темні хвилі довгого кучерявого волосся, тонка лінія ніжних губ, добрі й щирі карі очі, що зігрівали теплом аж до мурашок на шкірі.

— Сумую, дуже. Сам знаєш, що без неї все якось не так.

Лука не плакав. Він лише глянув на мене дорослими, але сонними очима й побажав гарних снів. Тихенько підвівшись, я вийшов із кімнати.

2

65 км на схід від Вашингтона, США. 27 серпня, 2015 рік

Клятві підбори-шпильки на кожному кроці відбійними молотами віддавали в п'яти, а потім голкою прошивали наскрізь усе тіло аж до голови. Ліве плече ледь витримувало вагу чорної шкіряної сумки, напханої документами, косметикою, ще й із пляшкою води. Права рука повільно масувала скроні, аби хоч якось, хоч на трішки відігнати втому.

Кожен крок важчав і робив пересування неможливим. Вийшовши з конференц-залу, Мелані Маєрс поплелася до ліфта — шляху до омріяного відпочинку. Жінка віддала б зараз усе, аби спрямувати думки до чогось буденного, як-от вишивання чи мильна опера. Треба було забути нещодавнє зібрання. Вона ступила до ліфтової кабіни, натиснула кнопку «0» і стомлено притулилася спиною до стінки. Під вагою шестиденного робочого виснаження повіки мимоволі опустилися, і жінка поринула в рятівну темряву.

«Ще кілька десятків хвилин — і блаженний відпочинок... Гаряча ванна... м'яка пінка...»

Різкий голосний сигнал вивів білявку з трансу. Її молодий напарник-програміст, устроївши ногу, зупинив ліфт і заскочив досередини. Низький, на вигляд років із тридцять, азійського походження

й з тоненьким голосом. Рідкувате чорне волосся завжди стирчало в різні боки (іноді Мелані здавалося, що то жахлива стомлива робота довела його зачіску до такого стану), а маленькі очі дивилися на все й усіх із незмінною підозрою.

Думки про піну вивітрилися вмиль.

— Фух! Ще б трохи й не встиг, — усміхнувся чоловік.

Жінка лише кивнула, чим дала знак про абсолютну відсутність бажання вести будь-який діалог. Очі за змеженими повіками продовжували шукати бажаного відпочинку. Від самої думки про гарячу воду та всіяну бульбашками пінку на її стомленому тілі дихання ставало важчим.

— То що? Навіщо ти збрехала, Мелані? — неочікувано запитав Чен, стріляючи поглядом, як завжди, трішки нижче, якраз у виріз блузки.

Серце Мелані на мить зупинилося. Вона не знала, що відповісти. Цю тему більше не варто порушувати.

— Я не брехала, Ченні. Ти ж, бляха, знаєш, — крізь зуби процідила жінка.

Руки затремтіли, і спробами сховати їх до кишень цього не приховати. Слід контролювати себе, адже найменший вияв слабкості викаже її, поставить під сумнів компетентність і право працювати в цій компанії.

«Якого біса так довго?»

Кабіна опускалась зі швидкістю реактивного слимака. Для повного ефекту бракувало лише, як у фільмах шістдесятих, фонові веселі музики. Час спливав надто повільно.

— Куди їхатимеш? — Чен Хао змінив тему розмови.

Хоча чоловік і народився в Китаї, батько був уродженець Техасу, тому вигляд мав доволі незвичний як на китайця — дещо грубий, масне рідке волосся й вуса.

Мелані ледь помітно полегшено видихнула.

— Барселона.

— Барселона? Справді? — здивувався програміст. — Там, здається, цієї пори надто спекотно.

— Так.

— Кайл із цифрової безпеки якось був там. Каже, неперевершене місто. Особливо готичний квартал.

«Господи! Та закрійся вже!»

— Чим добиратимешся? Проте чого я питаю: звісно ж, літаком. Яким авіарейсом? Чув, *United Airlines*⁷ надає знижки на прямі рейси з нью-йоркського аеропорту Кеннеді в європейському напрямку. Як знаю, з Вашингтона прямо до Барселони з літаками туго.

Ліфт зупинився, але Хао й далі щось торочив. Мелані, так і не відповівши, по-зміїному прослизнула повз китайця, ледь зачепивши його за плече. Вона майже бігла, але відірватися від напарника ніяк не вдавалося. Вони опинилися в просторому приміщенні з прозорими скляними стінами. Мелані ніколи не подобалась атмосфера офісного холу. Направду вона була їй огидною — викликала почуття ув'язнення у величезному акваріумі, за яким постійно спостерігали. Як за піддослідними пацюками. Свободою тут аж ніяк не пахло.

Підійшовши до пропускнуго пункту, Мелані показала охоронцеві бейджик з іменем і маленьким фото, де вона мала набагато молодший і життєрадісний вигляд. Той лише люб'язно всміхнувся й повів рукою в бік виходу. Жінка кивнула у відповідь і пролетіла далі. Чен не відставав, повторюючи її дії крок за кроком. Довкола метушилися такі самі, як і вони, працівники — опущені голови з хаотичними думками, ділові костюми за декілька тисяч доларів і пиха, від якої аж тхнуло.

— То коли ти повернешся до роботи? — Чен мусив перейти на легкий біг, аби порівнятися з жінкою.

— Ще не знаю.

— Можу я глянути на твій звіт?

Чоловік указав пальцем на червону теку, кутик якої стирчав зі шкіряної сумки Мелані.

— Авжеж, одразу після Гендерсона, — відмахнулася Мелані.

Вони вийшли на просторий паркінг праворуч від масивної сірої дванадцятиповерхової будівлі. Сонце, що стояло високо в блакитному небі, пекельно смажило асфальт і припарковані авто. Гарячий потік повітря шугнув вулицею та підхопив коротке, до плечей, біляве волосся Мелані. Звичним порухом руки вона поправила його. Чоловіки не раз запитували, чи не дратує її отак постійно поправляти зачіску за вітряної погоди.

«Дратує! Ще й як дратує!»

— Годі тобі. Я ж допомогти хочу, — не вгавав Чен Хао, — давай хоч поговоримо.

Мелані з роздратуванням розвернулася до азіата. Найгіршим було те, що її злість була викликана страхом, що Чен Хао міг щось знати й розпитував за наказом Гендерсона.

— Чого ти причепився?! — прорипіла жінка. — Що тобі до моїх справ? Маєш свої, ними й займайся.

— Я лише хвилююся за наш проєкт. Сама знаєш, що тиждень тому наші повернулися з Росії не з утішними новинами — їх викрило ФСБ, а якісь бодай трохи хороші новини ми мали ще з Малі. Гендерсон мовчить, але всі вже знають, що нас можуть якщо не прикрити, то врізати настільки, що те саме прикриття стане тільки питанням часу. Думаю, ні ти, ні я не хочемо втратити те, над чим так довго працювали. Просто скажи, ми готові допомогти.

— Не розумію, про що ти, — відмахнулася жінка. — Я не бажаю продовжувати цю безглузду розмову!

Мелані різко повернулася спиною до колеги й пришвидшилася. Серед десятка чітко вишикуваних у ряд автомобілів Мелані побачила свій брудно-червоний седан. Одначе, ступивши ще крок, білявка відчула, як її лікоть обтиснули чужі пальці. Хао! Величезна хвиля гніву накрила Мелані Маєрс, і вона востаннє крутонулася на пальчиках до чоловіка. Чорна сумка описала коротку дугу й «ненавмисне» врізалася йому в пах. Чен Хао зігнувся, хапаючись за забите місце. Мелані скористалася нагодою й спритно застрибнула в авто. Седан повільно рушив із місця й одразу набрав швидкість, вилітаючи з огороженої території повз блокпост. Мелані врешті почала заспокоюватися. Поїздка додому — єдине, що могло розвіяти думки. Хао мовчки проводжав жінку поглядом, повним розчарування.

3

Львів, Україна. 29 серпня, 2015 рік

Вдихнувши запах свіжонапастованого коридорного паркету, я взявся за ручку дерев'яних дверей університетської кафедри. Дерево біля петель відчутно потріскалося й, коли високі двері відчинялися, тихо поскрипувало. Сам погляд на ті двері вселяв спокій та пробуджував азарт до вивчення історії. У коридорах університету все було інакшим: студенти метушилися, викидаючи в повітря негативні хаотичні

розряди. Зітхнувши, я переступив високий поріг і залишив гамір позаду.

Біля входу стояли дві жінки. Перша, років тридцяти, швидко наблизилася до мене й, доброзичливо всміхаючись, простягнула руку для вітання. Глибокі й карі, підкреслені довгими чорними віями очі Ірини Дивульської грайливо зблискували, пухкенькі щічки скидалися на м'які подушечки, а спину хвилями затоплювало довге та неслухняне каштанове волосся.

Інша зміряла мене з голови до п'ят прискіпливим поглядом. Галина Михайлівна, здавалося, бачила ще розквіт Римської імперії, але вміло це приховувала тонною косметики та правильно дібраною грою тіней і світла. Я міг би закластися, що, стань вона на більш освітлене місце, погляду одразу відкрилося б абсолютно інше, вусате та скривлене від старості обличчя. Шістдесят два роки позначилися на жінці глибокими зморшками та неприємними запахами з рота. З кожним вимовленим старою голосним або шиплячим звуком десь на підвіконнях умирало по рослині.

— Гм, — Михайлівна тицьнула мені в груди своїм коротким сухим пальцем так, наче штрикнула хрусткою гіллячкою, що трісла б від найменшого доторку, — новобранець на полі бою. Якщо витримаєш тих нацистів бодай з місяць, з мене пляшка домашньої.

Нацистами вона називала студентів.

— Хех, — ніяково крехнув я, — буду намагатися робити все від мене залежне.

— Чудово! — вигукнула Михайлівна, сплеснувши долонями. — Хабарі тут ділять порівну.

— Ем, — я не знав що відповісти, чекав, що всі в кафедрі розсміються, скажуть, що то такий жарт, але панувала тиша, — гаразд.

З-за моєї спини враз вигулькнув молодий, років двадцяти семи, чоловік.

— Знову, Михайлівно, про свого коханця Кутузова розповідатимете? Давно то було. Років двісті тому. Забудьте. Я впевнений, що він і єдиним своїм оком на вас не накидав.

Юрій Мишкевич викладав перші роки після закінчення аспірантури. Доволі низенький на зріст (зазвичай у таких, як він, є частими вияви зрозумілих комплексів перед високими та стрункими жінками на кшталт Ірини, однак Юрій тримався поряд із нею напрочуд мужньо,

іноді навіть гордо випинаючи вгору підборіддя), із темним волоссям, що гармонійно поєднувалося з упевненим поглядом та акуратною борідкою. Простий юнак, який, проте, хапнув кілька ковтків влади перед десятками притуплених молодістю студентських очей. Устроївши руки до кишень, він усміхнувся, немов запрошуючи до пекла знущань із древніх.

— Айди, Юрко, уже з початку навчального року діставати будеш? — У голосі Михайлівни забриніли нотки злості.

— Аякже. На цей семестр я підготував аж тридцять дві сторінки жартів для вас, Михайлівно.

— Вітаю в колективі, Даліборе, — позаду прозвучав іще один голос.

Солідний чолов'яга десь за п'ятдесят мав найбільш поважний із-посеред усіх присутніх вигляд. Віктор Петрович Лук'янов одним поглядом припинив словесну колотнечу Юрія та Михайлівни — ті враз замовкли. Чоловік красувався густими бровами, що ледь не утворювали суцільну лінію над переніссям, і пишними вусами, які огинали сухі й потріскані губи. Від нього пахло дорогими парфумами, якими він щодня зрошував комірці незмінно білої сорочки.

Віктор Петрович простягнув руку для потиску, на що я люб'язно відповів. Його рукостискання могло повністю схарактеризувати його в міру суворий характер. Погляд був спокійним і напрочуд мудрим.

— Дякую, — мовив я задоволено. — Упевнений, почуватимусь, як удома.

— Тільки в трусах самих не ходи, а то один уже хотів. — Михайлівна кивком указала на Юрія.

— А ви би й хотіли, — підсміювався той.

— Можеш зайняти той стіл у куті.

Віктор Петрович показав у куток кабінету. Перед набитою документами шафою стояв непоказний коричневий стіл. Фарба стільниці де-не-де потріскалася, а верхній правий, ближче до проходу кут укривали залишки клейких папірців, свого часу так і не віддертих.

— У шухлядах, можливо, знайдеш якісь речі колишнього працівника. Можеш ними розпоряджатися на свій розсуд. Викинь чи собі забери.

Усі облишили мене, аби я зміг розкластися й облаштуватися на новому місці. Витягши із сумки книжки, я почав порпатися в шухлядах, аби знайти, куди ті покласти. Там було порожньо:

колишній працівник вигріб усе до останньої пилінки, навіть цвяхи окремі повитягував. Зате низ столу традиційно густо обліпили жуйки.

Кафедра була тісною кімнатою, з'єднаною з вхідними дверима куцою прохідною, посеред якої стояв стіл. За ним мусила б зараз сидіти, як мені пояснили, сива напівзігнута літня жінка — лаборантка. Робочі місця розташовувалися по кутах кімнати, що створювало ілюзію великого вільного простору.

До столу підійшов Віктор Петрович і після хвилинного мовчання повільно, хоча доволі серйозно, протягнув:

— За п'ятнадцять хвилин нарада.

Я кивнув, показуючи, що зрозумів і повністю готовий, але чоловік продовжував стояти й розглядати моє нове робоче місце.

— А ще завтра о пів на сьому вечірка, — на цих словах Петрович просяяв.

— Перепрошую? — перепитав я, ховаючи здивований погляд.

— Після наради можеш бути вільний, але обов'язково приходь до «Медіавалю»: будемо святкувати початок навчального року.

Я на мить завагався: потрапити на вечірку можна було, тільки залишивши вдома Луку на весь вечір, а то й до півночі. Щойно ми в'їхали, я обіцяв малому, аби допомогти при звичаїтис до нового місця, бути якомога частіше поряд: разом гуляти, дивитися мультфільми, читати та складати пазли, іноді разом гратися в *кімнаті фантазії*. Я не міг не дотримати слова.

— Вибачте, але, мабуть, не зможу. Якщо піду, покину сина самого, а ми нещодавно переїхали. Я дав слово.

— Ну, то з мамою посидить.

На це я нічого не зміг відповісти. З грудей вихопилося важке зітхання.

— Ох, — Віктор Петрович вловив мій погляд, — пробач, не знав. Тоді вирішуй, як краще. Слово є слово. Будемо раді, якщо все ж вдасться викроїти хвилинку.

Я вдячно кивнув і хотів було повернутися до паперової роботи, як він продовжив:

— Але вона, — чоловік указав на Михайлівну, — перетворить твоє життя на пекло, якщо відмовишся. Гарного дня, — після чого дружньо поплескав мене по плечі.

Нью-Йорк, США. 29 серпня, 2015 рік

Він кинув теку з документами на широкий темний стіл. «Течкою більше, течкою менше», — думав, вивчаючи закидану паперами дерев'яну стільницю.

— Нарешті.

Сергій Боровець оглянув свою занедбану кімнату. Скільки всього він зазнав у ній: стіни зі старими шпалерами та скрипуча дерев'яна підлога були йому рідним домом протягом шести років. Щодня він повертався до цієї затхлої кімнати, падав у ліжко та мріяв, як колись збиратиме речі, розсилатиме імейли та вшиватиметься звідси під три чорти. Проте загалом таки просто мріяв, адже його віра в переверот була всуціль просякнута ентузіазмом. Відверто поговорити про це з кимось Боровець не мав змоги. Така вже робота зв'язкового. Чоловік отримував інформацію та завдання від однієї сторони — здебільшого з України — та передавав іншій. Процес був повністю анонімним і передбачав використання закодованих повідомлень через електронну пошту. Хто саме ховався за ширмою другої сторони, невідомо. Єдине, що Сергій Боровець знав, то це спільна ідея, навколо якої гуртувалися сторони. Усі працювали невпинно, контакти відбувалися щонайменше раз на тиждень, і сьогоднішній мав бути першим з останніх.

Боровець поклав телефон, який досі тримав у руці, і швидко підбіг до невеликої, як він її називав, кухні. Це не було окреме приміщення, а лише розділена барною стійкою площа, де стояли брудна тарілка та недопита склянка чаю. Виделка лежала трохи поодаль, а стос журналів *National Geographic*⁸ балансував на краю вкритої хлібними крихтами стільниці. Треба було негайно розіслати повідомлення, інакше він міг не встигнути. Боровець метнувся до нижньої шафки й витягнув останню полицю. Згрібши пластмасові кришки, відкривачки й інший дріб'язок до стінки, устроїв тонкий ніж у передню частину дна й натиснув. Уже вчетверте за цей місяць він підважував приховане дно полиці, аби дістати білий тонкий ноутбук.

Першорядним завданням була перевірка на безпечність зв'язку. Сторона, якій передавали інформацію, завжди мусила перебувати

онлайн, інакше дані підлягали блокуванню. Для цього потрібно було сповістити про передавання, тобто відіслати на змінювану електронну адресу код. Якщо Сергій не повинен був передавати хоч якісь відомості, він просто ігнорував шифри й чекав на наступний випуск. Адресу завжди змінювали, зазвичай із періодичністю раз на місяць, однак за останні три сеанси її змінювали щоразу. Сергій дізнавався зашифровану назву електронної пошти з колонок газети *The Ukrainian Weekly*⁹. Колонку з уміщеним у ній посиланням також змінювали, тож, аби з'ясувати ім'я її автора, треба було брати за шию абсолютно всіх журналістів і редакторів видання.

Цього разу рука швидко виписала на білий стікер mrkNon41@i.ua. Відклавши *Weekly* до стосу журналів *National Geographic*, Боровець розім'яв пальці й залогінився до своєї пошти. На мить його руки зависли над клавішами, наче насолоджуючись останніми секундами секретності. Переворот от-от розпочнеться, і він мав бути його учасником. Не те щоб простим глядачем, а ледь не головним організатором. Чоловік не вірив, що світ, яким його знали досі, міг усього за частку секунди змінитися. Наступне покоління лише здогадуватиметься про обсяг виконаної для цього неймовірно важкої роботи та принесені жертви. Баттіста Піреллі став однією з таких. Особисто Боровець і Піреллі знайомі не були, однак належали до однієї сім'ї, удар по якій відчували всі до єдиного її члени. Один за одного, як то кажуть.

Боровець часто ходив на недільну службу до церкви Святого Юра на куті *East 7th Street* і *Taras Shevchenko Place*, де намагався стиха поспілкуватися з представниками діаспори. Він вивідував, що їм відомо про чутки довкола перевороту чи *рідної віри*, частенько задля цього підпоюючи роботяг у *Stricha*¹⁰. Хай як викручувався, але підтвердити чи спростувати своїх здогадок щодо причетності до другої сторони Боровцеві не вдавалося. Іноді Сергієві здавалося, що він спілкується з привидами, що іншої сторони не існує взагалі. Утім він одразу відкидав такі думки, бо вони позбавляли будь-якого сенсу його кропітку працю.

Сергій увів mrkNon41@i.ua в поле «отримувач» і вже без роздумів уписав код сповіщення. Надалі лишалося чекати, доки інша сторона з'явиться в мережі. Зазвичай це займало менше за хвилину,

і зв'язковий уже налаштувався прокручувати в голові наступне повідомлення. Воно мало б бути феєричним, наділеним оптимістичними та, що найважливіше, обґрунтованими сподіваннями. Проте досі світився офлайн. Користувач запізнювався. Це можна було пробачити, можна було вичікувати набагато довше, ніж зазвичай, адже Боровець знав, що саме його повідомлення змінять для української діаспори все.

Коли минула друга хвилина, чоловіком опанувало миттєве хвилювання, але він відмахнувся від нього, усміхаючись сам до себе. «Мабуть, у них щось з інтернетом», — переконував себе Сергій. Ще раз глипнув на годинник і вирішив почати писати повідомлення, аби залишалося відправити його та чекати на здивовану й ошасливлену реакцію користувача. Щойно пальці вистукали по клавішах перше слово, з іншого кінця короткого коридору почулося гримання. У двері хтось гучно й ритмічно стукав. Серце чоловіка забилося у шаленому ритмі, наче прагнучи вискочити й утекти кудись подалі звідси, однак він одразу вгамував його та спокійно закрив ноутбук. За правилами, у разі вторгнення потрібно було ретельно замітати сліди, захищаючи інформацію понад усе.

Стукіт повторився набагато гучніше, ніж якби це гатив поштар навіть обома руками. Боровець ухопив ноутбук, поклав назад на подвійне приховане дно полички й метнувся до кімнати. У крові вирував адреналін, а на лобі виступили краплини поту. «Чорт, чорт, прийшли-таки, — подумав він. — Як вони дізналися?»

За дверима пролунав чоловічий голос — їх декілька, як вирішив Сергій, і хтось один віддає накази. Про що саме вони між собою перегукуються, він не дослухався, бо, схопивши тремтячими руками документи зі столу, побіг до широкої шафи, вбудованої в стіну на зразок ніші. Внутрішня лампочка освітила декілька коробок і дві чорні сумки, одна з яких була порожня. З другої Боровець хутко витягнув пістолет «глок 19»¹¹ і перевірів наявність повного магазину. Усе на місці. Тоді мигцем шарпнувся до вікна, але зразу відскочив — на вулиці, якраз під ним, стояло велике чорне авто, а поряд — двоє чоловіків. Їх можна було б проігнорувати, не помітити, якби не один факт: їхні обличчя були звернені просто на його вікно. Отже, гості за дверима прийшли не самі.

Наступний удар у двері ледь не зніс замок. Сергій вибіг посеред кімнати й навів дуло пістолета на вузький прохід — хай би хто намагався вдертися до квартири, йому доведеться, пройшовши коридором, опинитися під прицілом «глока». Руки затремтіли. Сергій перекинув пістолет у ліву руку, праву швидко протерши від поту об штани. Його вчили стріляти, навіть більше: йому вдавалося це на «відмінно», але ще жодного разу не доводилося тримати на мушці живу людину. У фільмах це здавалося так просто, а в реальному житті сама думка про те, що от-от позбавиш когось життя, пробуджувала холеричний мандраж.

Двері знесло й відкинуло набік від удару мінітарана. Боровець чув тупання декількох пар черевиків і клацання затворів. Вони прийшли зі зброєю в руках, а отже, це точно не компанія настирливих поштарів.

«Хрін я вам дамся!»

Щойно перший незнайомець у чорному вималювався у дверному отворі, як отримав кулю в праву скроню. Українець вивернувся з-під шквалу вогню у відповідь і ледь утримався на ногах, перечепившись через стоси паперів біля дерев'яного столу. Незнайомців було п'ятеро. Один — мертвий — залишився лежати в коридорі, тож його напарникам доводилось обережно переступати через нього, аби дістатися до кімнати. Це було неабиякою перевагою Боровця, і він збирався нею скористатися. Коли наступний із непроханих гостей опустив погляд під ноги, Сергій вистрілив кілька разів крізь прочинені двері. Почувся глухий удар — тепер уже два трупи лежали один на одному. Декілька секунд, доки «поштарі», вирішивши не лізти під кулі, ховалися за кутом у коридорі, панувала важка тиша, що аж гвалтувала вуха тонким писком.

«Бляха, бляха, бляха», — повторював подумки Боровець.

Він знав, що не вийде живим із квартири, і це розуміння лише загострювало бажання вбивати. Перший постріл було зробити надважко, однак усі інші вдавалися чи не механічно. Коли нападники оговталися й повільно посунули до кімнати, він підбіг до дверей і вгатив по них ногою. Петлі дверей украй вигнулись, і тонка перегородка шматками посипалася на чоловіків. Ті стріляли наосліп, силкуючись влучити в невидиму ціль. Одна з куль влучила Сергієві в плече. Зігнувшись від болю, він позадкував до кухні, інтуїтивно

бажаючи захистити сховок із ноутбуком, уберегти результати кількарічної праці.

«Усе мало бути не так! Усе мало починатися зовсім не так!»

Українець востаннє навів «глок» на коридор, коли перед ним постало троє дужих чоловіків — двоє білих та один, найміцніший з усіх, темношкірий — мабуть, головний. Проте він не встиг зловити на мушку когось з убивць, як усі троє водночас вистрілили йому в груди. Сергій бездиханним звалився на підлогу, а головний повільно підійшов і виконав контрольний йому в обличчя.

Жодних останніх думок. Навколо чоловіка зі спрямованим на нього дулом пістолета закружляли сірі стрічки, які за мить обернулися густим сірим туманом. Не встиг Сергій Боровець торкнутися спиною холодної підлоги, як туманну сірість змінила глибока, відтінку масної нафти чорнота. А потім... бездонна морозна порожнеча. З останнім ударом серця світло згасло. Біля ніг усе ще лежали течки з документами, на одній із яких друкованими літерами стояло псевдо зв'язкового — *Вогнеслав*.

— Здається, ще рухається, — кивнув решті один із нападників, хоча розумів, що це, імовірно, рефлекс.

Темношкірий глянув на наручний годинник.

— 16:13, — сказав. — Завершуймо.

Він востаннє вистрілив Боровцеві в голову, залишивши замість неї місиво з понівеченого мозку, потрощених кісток і волосся, струмки крові з якого розпливлися підлогою аж до пристінних шафок.

О 16:14 користувач з'явився онлайн, очікуючи на зв'язкового.

5

Львів, Україна. 30 серпня, 2015 рік

— То про що це я... — сказав Юрій. — Ага. Тому ми почали шукати заклад подалі від університету, але щоб і добиратися на роботу було не так далеко. Розумієш, про що я? І тут Ірині підвернувся цей паб.

— Я тут святкувала день народження подруги.

Ми вп'ятох сиділи за великим чотирикутним столом посеред запахів живого пива. «Медіаваль» був чимось на кшталт пабу, у приглушеному світлі якого компанія почувалася відмежованою від

навколишнього гамору. Хоча Лука й сприйняв мою пропозицію побути вдома цього вечора самому з радісними вигуками, смуток в очах приховати йому так і не вдалося. Майже дев'ятирічний хлопчик умів відчувати внутрішній стан будь-якої людини й розумів, що ця вечірка його батькові потрібна. «Медіаваль» став своєрідним тимблдингом, за який я мусив розплачуватися трьома годинами безперервного перегляду останнього сезону «Спайдермена».

— Ціни тут немалі, та й до університету не так уже й близько, як хотілося б. Тому студенти тут узагалі не ошиваються. А для нас це найкращий варіант.

— Ти не подумай — ми непогано ставимося до них, — мовив Віктор Петрович.

— До нацистів, — уточнила Михайлівна.

— Просто іноді хочеться забутись, відволіктися від роботи. Відпочинок удома — це добре, але коли відпочинок можливий лише вдома — це, курва, дуже погано. Мозок гниє, звикаючи до якогось стандартного розпорядку. Йому потрібна підзарядка свіжістю. Знаю, такими нечастими зустрічами в пабі мозок нею не забезпечиш, як належало б, але це хоч щось, хоч якась хвилина різноманітності.

— Розумію. Мене завжди рятували відрядження. Їх було вдосталь.

— До речі, — завівся Юрій, — розкажи нам про себе. І що це за дивне ім'я в тебе таке? Батьки підтримували моральне дитяче насильство чи як?

— Вони були фанатами усього слов'янського: міфології, звичаїв, історії. Вважали, що наш народ майже забув їх, не робить абсолютно нічого, щоб детальніше вивчати чи хоч якось популяризувати. У шкільній програмі на опанування історії слов'ян узагалі відведено всього кілька годин. Мама не могла змиритися, що діти бігають, вигукуючи імена Наполеона чи Гітлера, а не Володимира Великого чи Ярослава Мудрого.

— Але чому саме *Далібор*? — Ірина намагалася висловлюватися делікатніше за Юрія, але однаково ніяковіла від поставлених запитань. — Ти, звісно, не ображайся, але є більш, скажімо так, адекватні слов'янські імена, як-от Всеволод чи Дзвенислав.

— Серйозно? — саркастично пирхнув Юрій. — Дзвенислав краще за Далібора? Хоча чого я дивуюся — люди вже й цифрами своїх дітей називають.

— Ну, це дуже гарне ім'я насправді, — не знаю чому, але я наче виправдовувався. — У перекладі означає «народжений, аби боротися». Батьки хотіли, щоб я так само, як і вони, боровся за свої інтереси, обстоював те, що по праву є важливим. Щоб ніколи не відступав під тиском соціуму чи його умов. Крім того, за кілька років до мого народження батько їздив у відрядження до Праги, де побачив Даліборку.

— Твоя сестра? — розсміявся Юрій. — Не зважай, ми з Іриною посперечалися, що я не зможу вигадати найтупішого у світі жарту — я просто хочу виграти свою сотню.

— Це одна з найвідоміших веж Праги, названа на честь ув'язненого там лицаря Далібора. Це сталося ще за часів Владислава II¹². Тоді Чехія занепадала. Король, який жив в Угорщині, дуже рідко навідувався на батьківщину. Кожен у країні розв'язував власні проблеми по-своєму, здебільшого — силою. У замку Плосковіце¹³ тоді сидів князем лицар Адам Плосковський — один із найжорстокіших володарів. Піддані не витримали його гніту й учинили заколот. Захопили Плосковського в полон і змусили підписати документ про їх звільнення. Потому всі вони добровільно перейшли до сусіднього панства під владу лицаря Далібора. Коли про це дізналися земські правителі, Плосковському повернули підданих, а Далібора ув'язнили в Празькому Граді й засудили до смертної кари за те, що переховував заколотників, визнавав їхнє право на вибір і схвалював бажання боротися за волю. Далібор у в'язниці щовечора грав на скрипці, а люд приходив попід мури, аби послухати й поспівчувати йому. Влада, побоюючись, що привселюдне оголошення страти лицаря спричинить нову хвилю повстань, усе зробила тихцем. Таємно.

— Якийсь невтішний кінець історії, — уже серйозно промовив Юрій. — Тобто твій батько знав, як усе закінчилося з Далібором, але однаково вирішив назвати тебе цим ім'ям?

— Направду майже всі історії мають невтішний кінець. Святий Юрій загинув, захищаючи віру свого батька, коли імператор Діоклетіан¹⁴ почав гоніння на християн. Але чомусь тебе однаково назвали Юрієм. Важливо вибрати з історій те, що надихає й дає змогу чогось навчитися. Далібор був прикладом людяності та непохитного духу.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ